

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Grzegorz Pastuszko (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Tomasz Demendecki

Radosław Tomasz Jeż (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa syndyka masy upadłości Bank spółki akcyjnej
w upadłości w W. (poprzednio Bank1. spółka akcyjna w W.)

przeciwko M. K.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 26 listopada 2024 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich od nakazu
zapłaty w postępowaniu upominawczym Sądu Okręgowego w Legnicy
z 27 czerwca 2018 r., sygn. I Nc 168/18:

- 1. uchyla zaskarżony nakaz zapłaty w całości i przekazuje
sprawę Sądowi Okręgowemu w Legnicy do ponownego
rozpoznania;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania
przed Sądem Najwyższym wywołane wniesioną skargą
nadzwyczajną.**

UZASADNIENIE

Na skutek pozwu wniesionego przez powoda Bank S.A. z siedzibą w W., nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z 27 czerwca 2018 r., sygn. I Nc 168/18, Sąd Okręgowy w Legnicy nakazał, aby pozwana M. K., zapłaciła powodowi kwotę 397 054,23 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości podwojonego oprocentowania umownego, stanowiącego sumę marży Banku w wysokości 2,36% i indeksu DBCHF, nie więcej jednak niż dwukrotność odsetek ustawowych za opóźnienie, liczonymi od kwoty 385 712,86 zł od 15 stycznia 2018 r. do dnia zapłaty i odsetkami ustawowymi za opóźnienie, liczonymi od kwoty 11 341,37 zł od 27 lutego 2018 r. do dnia zapłaty, oraz kwotę 5143,36 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w terminie dwóch tygodni od doręczenia nakazu albo wniosła w tym terminie sprzeciw.

W uzasadnieniu nakazu zapłaty, sporządzonym w trybie art. 92 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 154 ze zm., dalej: „u.SN”), Sąd Okręgowy wskazał, że w pozwie złożonym 27 lutego 2018 r. w elektronicznym postępowaniu upominawczym powód wniósł o orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym, aby pozwana zapłaciła stronie powodowej kwotę 397 054,23 zł wraz z odsetkami umownymi w wysokości podwójnego oprocentowania umownego, które na dzień sporządzenia pozwu wynosiły 8,1%, ale nie więcej niż w wysokości odsetek maksymalnych za opóźnienie, liczonych od kwoty 385 712,86 zł od 15 stycznia 2018 r. do dnia zapłaty i odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi od kwoty 11 341,37 zł od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, jak również o zasądzenie od pozwanej na jego rzecz kwoty 4964 zł tytułem zwrotu kosztów sądowych. Powód wskazał, że zawarł z pozwaną 29 sierpnia 2008 r. umowę kredytu hipotecznego nr [...], zmienioną następnie czterema aneksami. Pozwana nie wywiązywała się z ciążącego na niej obowiązku terminowego dokonywania spłaty rat w wysokościach ustalonych w umowie. W związku powstaniem zaległości w zapłacie rat i brakiem spłaty przez pozwaną, powód pismem z 11 lipca 2017 r. wypowiedział umowę kredytu, stawiając całą należność w stan wymagalności. Wskazał przy tym, że na dzień sporządzenia pozwu pozwana nie spłaciła wymagalnej wierzytelności.

Odnosząc się do wysokości roszczenia powód podał, że wystawił wyciąg z ksiąg banku stwierdzający zadłużenie pozwanej, na które złożyły się: niespłacony kapitał w wysokości 385 712,86 zł, odsetki za opóźnienie w wysokości 8,10% od 1 sierpnia 2017 r. do 14 stycznia 2018 r. w wysokości 11 341,37 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty w wysokości określonej w art. 481 § 2 k.c. w zw. z art. 482 k.c., tj. równej sumie stopie referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych. Realizując wymóg z art. 187 § 1 pkt 3 k.p.c., powód oświadczył, że podejmował próby pozasądowego rozwiązania sporu z pozwaną, kierując do niej pismo z 29 września 2017 r. Jego działania jednak okazały się jak podkreślił – bezskuteczne, pozwana bowiem nie dokonała spłaty zadłużenia.

Postanowieniem z 26 kwietnia 2018 r. Sąd Rejonowy Lublin-Zachód w Lublinie VI Wydział Cywilny, sygn. akt VI Nc-e 354255/18 przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Legnicy, stwierdzając brak podstaw do wydania nakazu zapłaty.

Pismem z 12 czerwca 2018 r. powód sprostował uzasadnienie żądania pozwu w zakresie wskazanych dat i wysokości naliczania odsetek od roszczonej kwoty 11 341,37 zł w ten sposób, że w miejsce roszczonych pierwotnie odsetek za opóźnienie w wysokości 8,10% od 1 sierpnia 2017 r. do 14 stycznia 2018 r. wskazał odsetki za opóźnienie w wysokości 3,14% od 1 sierpnia 2017 r. do 4 września 2017 r. oraz w wysokości 8,10% od 5 września 2017 r. do 14 stycznia 2018 r. Dodatkowo, wniósł on o zasądzenie od pozwanej na jego rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł oraz kosztów notarialnego uwierzytelnienia dokumentów przedłożonych do sprawy w kwocie 162,36 zł.

Nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym z 27 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w Legnicy w sprawie I Nc 168/18 orzekł zgodnie z żądaniem pozwu.

Wydając nakaz zapłaty Sąd Okręgowy miał na względzie, że pozwana reprezentowana przez U. P. 4 września 2008 r. zawarła z poprzednikiem prawnym strony powodowej – Bank S.A. Oddział w Ł. umowę kredytu hipotecznego nr [...] indeksowanego do CHF, sporządzoną 29 sierpnia 2008 r. Jako adres zamieszkania pozwanej oraz jej adres korespondencyjny został wskazany L. ([...]), ul. [...]. Następnie Sąd Okręgowy przedstawił

poszczególne paragrafy umowy kredytu odnoszące się do: (1) kwoty udzielonego kredytu indeksowanego kursem CHF jego rzeczywistej równowartości a także oświadczenia pozwanej, że jest świadoma ryzyka kursowego, związanego ze zmianą kursu waluty indeksacyjnej w stosunku do złotego, w całym okresie kredytowania i zaakceptowała to ryzyko i długości okresu spłaty kredytu (§ 1 ust. 1 i 2 umowy); (2) wysokości i rodzaju oprocentowania kredytu, że jest zmienne i na dzień sporządzenia umowy wynosiło 5,17% w skali roku, na które składa się suma obowiązującej stawki DBCHF i stałej marży banku, która wynosiła 2,36%, zaś pozwana oświadczyła, że jest świadoma ryzyka wynikającego ze zmiennego oprocentowania w całym okresie kredytowania i akceptuje to ryzyko (§ 1 ust. 3 umowy); (3) wysokości raty kapitałowo-odsetkowej przy założeniu uruchomienia całości kredytu w dacie sporządzenia umowy która wynosiłaby równowartość 564,64 CHF, zaś rzeczywista wartość rat odsetkowych lub rat kapitałowo-odsetkowych zostanie określona w harmonogramie spłat (§ 1 ust. 4 umowy); (4) uprawnienia banku do naliczania odsetek karnych kredytu ich wysokości i jej zmiany w przypadku zmiany indeksu DBCHF na zasadach określonych w § 13 umowy (§ 1 ust. 5 umowy); (5) zasad uczestnictwa w Programie [...] (§ 4 umowy); (6) wysokości rat odsetkowych, harmonogramu spłat i zasad jego zmiany (§ 7 ust. 1 umowy); (7) spłat rat kapitałowo-odsetkowych oraz ustalenia równowartości wymaganej spłaty wyrażonej w CHF według wskazanego w umowie kursu (§ 10 ust. 3 umowy); (8) kwestii związanych z oprocentowaniem zadłużenia przeterminowanego (§ 14 umowy); (9) wypowiedzenia umowy (§ 22 umowy); (10) wymogów ciążących na pozwanej (§ 24 umowy).

Następnie Sąd Okręgowy wskazał, że środki pochodzące z kredytu pozwana przeznaczyła na:

- pokrycie części kosztów remontu nieruchomości opisanej w § 3 ust. 1 umowy, tj. nieruchomości położonej w L. przy ul. [...] (nr KW [...]), w wysokości 160 000 zł;
- dowolny cel konsumpcyjny w wysokości 22 000 zł;
- pokrycie opłaty manipulacyjnej P. S.A. w wysokości 5460 zł;
- pokrycie opłaty z tytułu ubezpieczenia na życie P. S.A. w wysokości 7280 zł;

- pokrycie opłaty z tytułu ubezpieczenia od ryzyka utraty wartości nieruchomości w wysokości 4050,71 zł;
- pokrycie składek ubezpieczeniowych, o których mowa w § 4 ust. 1 umowy w wysokości 2305,36 zł;
- uiszczenie kosztów związanym z ustanowieniem hipoteki zabezpieczającej spłatę kredytu w wysokości 224,32 zł;
- uiszczenie składki z tytułu Pakietowego Ubezpieczenia na wypadek odmowy ustanowienia hipoteki w wysokości 1215,21 zł.

Wobec czterokrotnego aneksowania przez strony umowy Sąd Okręgowy omówił każdy z aneksów.

W dalszej części uzasadnienia Sąd Okręgowy podkreślił, że z uwagi na powstanie zaległości w spłacie kredytu powód wezwał pozwaną do zapłaty kwot w wysokości: 638,26 CHF tytułem należności kapitałowej, 3,24 CHF tytułem odsetek podwyższonych za opóźnienie w spłacie należności kapitałowej oraz 3,14 zł i 3,54 zł tytułem opłat za czynności windykacyjne, w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania pod rygorem wypowiedzenia umowy kredytu. Zauważył też, że powód poinformował pozwaną, iż w terminie 14 dni roboczych od otrzymania wezwania może złożyć wniosek o restrukturyzację zadłużenia i – wobec braku uregulowania przez nią należności – pismem z 11 lipca 2017 r. złożył wobec pozwanej oświadczenie o wypowiedzeniu umowy kredytu z zachowaniem 30-dniowego okresu wypowiedzenia liczonego od dnia doręczenia przedmiotowego pisma.

Sąd Okręgowy nadmienił jeszcze, że powód pouczył pozwaną, iż w następnym dniu po upływie okresu wypowiedzenia całość środków kredytowych wraz z odsetkami i kosztami staje się wymagalna oraz podlega natychmiastowemu zwrotowi. Jak wynikało z tej części wypowiedzi Sądu Okręgowego, powód wskazał na możliwość rozważenia cofnięcia oświadczenia o wypowiedzeniu w przypadku uregulowania w okresie wypowiedzenia całości zaległości obejmującej na dzień sporządzenia pisma kwoty: 859,32 CHF tytułem należności kapitałowej i 2,47 CHF tytułem odsetek podwyższonych za opóźnienie w spłacie należności kapitałowej. Oświadczenie o wypowiedzeniu umowy powód skierował na adres wynikający

z umowy. Pozwana nie odebrała kierowanej do niej korespondencji, która po dwukrotnym awizowaniu została zwrócona powodowi.

Pismem z 29 września 2017 r. powód wezwał pozwaną do spłaty całości zadłużenia wynoszącego 388 147,82 zł tytułem należności kapitałowej, 2130,73 zł tytułem odsetek podwyższonych za opóźnienie w spłacie należności kapitałowej oraz 3,54 zł tytułem opłaty za czynności windykacyjne, pod rygorem skierowania sprawy na drogę postępowania sądowo-egzekucyjnego, w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania. Powód skierował wezwanie na dwa znane adresy zamieszkania pozwanej.

Wydając nakaz zapłaty, Sąd Okręgowy orzekł na podstawie art. 498 § 1 k.p.c. (w brzmieniu sprzed nowelizacji ustawy z dnia 4 lipca 2019 r., Dz.U. 2019, poz. 1469), który stanowi, że nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym wydaje się, jeżeli powód dochodzi roszczenia pieniężnego, a w innych sprawach, jeżeli przepis szczególny tak stanowi. Artykuł 499 § 1 k.p.c. określa zaś przesłanki wyłączające możliwość wydania nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym. Przepisy regulujące postępowanie upominawcze nie precyzują przesłanek wydania nakazu zapłaty ani szczególnych reguł dowodowych. Warunki wydania upominawczego nakazu zapłaty zostały sformułowane w postaci przesłanek negatywnych sformułowanych w art. 499 k.p.c. Jak wskazał Sąd Okręgowy, w każdej sprawie o roszczenie pieniężne, bez względu na jego wartość i przy stwierdzeniu braku przeszkód, wydanie nakazu staje się konieczne na co wskazuje stanowcze brzmienie art. 498 § 1 k.p.c.

Po dokonaniu analizy zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, tj. przedłożonej przez powoda dokumentacji, Sąd doszedł do przekonania, że nie wystąpiły przesłanki negatywne do wydania nakazu zapłaty i uwzględnił w całości wywodzone przez powoda roszczenie. Zdaniem Sądu żądanie pozwu zostało przez powoda udowodnione przedłożonymi do pozwu dokumentami, których prawdziwość i treść nie nasuwały wątpliwości. Jak ocenił, podstawę materialnoprawną roszczenia dochodzonego przez powoda stanowi art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe. Wobec zaprzestania przez pozwaną spłaty rat kredytowych powód był uprawniony do wypowiedzenia umowy.

Sąd Okręgowy nie stwierdził również żadnych nieprawidłowości co do czynności podejmowanych przez powoda przed wypowiedzeniem umowy, jak i co do skuteczności jej wypowiedzenia. Oceniając wysokość zobowiązania podlegającego spłacie z tytułu rozwiązania umowy, Sąd uznał za wiarygodne dowody przedstawione przez powoda w tym zakresie tak w postaci dokumentów prywatnych, jak i innych form dokumentowych. O odsetkach od kapitału Sąd orzekł na podstawie § 14 ust. 2 umowy kredytu, w zakresie odsetek liczonych od kwoty 11 341,37 zł Sąd orzekł na podstawie art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c. O kosztach postępowania Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c., kierując się zasadą odpowiedzialności za wynik procesu.

W dniu 24 marca 2022 r. Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej: „skarżący”, „Rzecznik”), na podstawie art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 627, dalej: „u.RPO”) w zw. z art. 89 § 1 oraz 115 § 1 i 1a u.SN, wniósł do Sądu Najwyższego, za pośrednictwem Sądu Okręgowego w Legnicy, skargę nadzwyczajną od nakazu zapłaty z 27 czerwca 2018 r. wydanego przez Sąd Okręgowy w Legnicy w postępowaniu upominawczym, I Nc 168/18, z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, zaskarżając go w całości.

Skarżący, na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 i pkt 2 u.SN, zarzucił zaskarżonemu nakazowi zapłaty rażące naruszenie prawa poprzez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na:

1. naruszeniu przepisu prawa materialnego art. 385¹ § 1 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Dz.U. 2020, poz. 1740, dalej: „k.c.”) w zw. z art. 385¹ § 3 k.c., poprzez jego niezastosowanie w sprawie w wyniku zaniechania zbadania istoty sprawy (treści umowy między przedsiębiorcą i konsumentami), a w konsekwencji niezbadanie z urzędu abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu, prowadzącego ostatecznie do odmowy przyznania ochrony uprawnionej konsumentce;

2. naruszeniu przepisu prawa materialnego art. 58 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie, wyrażające się w nieprzeprowadzeniu badania czy umowa kredytu

jest ważna, jeżeli wyeliminuje się z niej klauzule niedozwolone zgodnie z treścią 385¹ § 1 k.c.

Skarżący zarzucił ponadto na podstawie art. 89 § 1 u.SN naruszenie art. 2, art. 45 ust. 1, art. 76 Konstytucji.

Z uwagi na powyższe Rzecznik Praw Obywatelskich, na podstawie art. 91 § 1 u.SN, wniósł o uchylenie przez Sąd Najwyższy nakazu zapłaty z 27 czerwca 2018 r. wydanego przez Sąd Okręgowy w Legnicy w postępowaniu upominawczym, I Nc 168/18, w całości i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Jednocześnie skarżący, na podstawie art. 95 u.SN w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 382 k.p.c., wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodów z akt sądowych I Nc 168/18.

Rzecznik Praw Obywatelskich w uzasadnieniu skargi nadzwyczajnej w pierwszej kolejności przedstawił przebieg zdarzeń występujących w sprawie.

Kolejno przeszedł on do uzasadnienia przesłanki ogólnej z art. 89 § 1 u.SN. W tym zakresie wskazał, że przedmiotowy przepis nawiązuje do zawartej w art. 2 Konstytucji klauzuli państwa prawnego urzeczywistniającego zasadę sprawiedliwości społecznej. Dalej wspomniał o zasadzie zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa, która – jak podkreślił – opiera się na pewności prawa, rozumianej w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego jako zespół cech prawa zapewniających jednostce bezpieczeństwo prawne, a jej adresatami są wszystkie organy władzy publicznej, zarówno tworzące, jak i stosujące prawo. Zasada zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa określana też mianem zasady lojalności państwa wobec obywatela, ściśle wiąże się z bezpieczeństwem prawnym jednostki. Wreszcie skarżący podniósł, że konieczność uwzględnienia skargi nadzwyczajnej pozostaje w zgodzie z ideą sprawiedliwości w odczuciu społecznym. Jak zaznaczył, sprawiedliwość społeczna wymaga takiego prowadzenia procesu sądowego, aby pozwani w sprawie mogli rzeczywiście bronić swoich praw.

Odnosząc się do przesłanki szczególnej skargi, Rzecznik wskazał na rażące naruszenie prawa materialnego i podniósł, że Sąd Okręgowy w Legnicy błędnie nie zastosował art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 3 k.c. Skarżący przypomniał, że przepisy te zostały wprowadzone do Kodeksu cywilnego ustawą z dnia 2 marca

2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za produkt (Dz.U. nr 22, poz. 271), w celu transpozycji do prawa polskiego postanowień Dyrektywy 93/13. Ponadto podniósł, że sądy krajowe zobowiązane są urzeczywistniać należytą ochronę konsumenta w świetle treści Dyrektywy 93/13, będącej aktem o fundamentalnym znaczeniu dla ochrony konsumentów w UE. Formułując tę wypowiedź, podkreślił on, że chodzi o dokonanie kontroli abuzywności postanowień umownych z urzędu, nawet bez wyraźnego żądania strony postępowania. Jak zaznaczył, obowiązek ten, ciążyący na Sądzie, nabiera jeszcze większego znaczenia w sytuacji, gdy Sąd dysponował dokumentami umowy konsumenckiej przed wydaniem nakazu zapłaty. W tym kontekście Rzecznik jeszcze podkreślił, że niniejsza sprawa ma charakter konsumencki, mimo że umowa kredytu została sporządzona w oparciu o wzorzec dostarczony przez przedsiębiorcę (art. 384 § 1 k.c.).

W ocenie Rzecznika Sąd wydając nakaz zapłaty rażąco naruszył prawo krajowe (art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 3 k.c.) oraz prawo unijne (art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13 oraz art. 47 Karty Praw Podstawowych), albowiem nie przeprowadził z urzędu kontroli abuzywności postanowień umownych. Zaniechanie przez Sąd Okręgowy w Legnicy zbadania, czy umowa kredytu bez klauzul waloryzacyjnych może obowiązywać i tym samym czy jest ważna stanowiło naruszenie art. 58 § 1 k.c. Skarżący jednocześnie podkreślił, że akceptacja praktyki orzeczniczej polegającej na wydawaniu nakazu zapłaty przeciwko konsumentom na podstawie samej tylko treści wyciągu z ksiąg bankowych przedstawionego przez przedsiębiorcę, bez kontroli treści umowy dołączonej do pozwu, w oparciu o którą doszło do jego wystawienia, może prowadzić do powstania mechanizmu obejścia Dyrektywy 93/13 i zagrozić zbiorowym interesom konsumentów. Jak podkreślił, Sąd Okręgowy w Legnicy, orzekając w sprawie, *de facto* wsparł działania przedsiębiorcy nakierowane na wykorzystanie słabszej pozycji konsumenta, który nie był w stanie skutecznie się bronić. Stąd zdaniem skarżącego uwzględnienie skargi nadzwyczajnej pozwoli przywrócić równowagę w stosunkach społecznych, zachwianą przez fakt nieuwzględnienia przez sąd ochrony konsumenta w postępowaniu nakazowym.

Uzasadniając naruszenie zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji skarżący wskazał art. 89 § 1 u.SN. i powołał się na art. 45 ust. 1, art. 76 i art. 75 Konstytucji.

Pismem z 20 kwietnia 2022 r., stanowiącym odpowiedź na skargę, powód wniósł o oddalenie skargi nadzwyczajnej w całości oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa prawnego wg norm przepisanych wraz z kwotą 17 zł tytułem uiszczonej opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Formułując uzasadnienie swojego stanowiska, powód wskazał, że nie podziela twierdzeń Rzecznika zaprezentowanych w skardze i podał przy tym szczegółową argumentację. Podkreślił również, że pod adresem, na który udzielono kredytu, swą siedzibę ma obecnie spółka M. sp. z o.o. (pozwana jest współnikiem i członkiem zarządu – KRS nr [...]), zaś w przeszłości działała tam firma Dom M. K. (nr REGON [...], nr NIP [...]) oraz M. K. „G.” nr REGON [...], nr NIP [...]). Jak zaznaczył, informacje w tym zakresie są ogólnodostępne i sprawdzalne w KRS i CEiDG on-line.

Pismem z 12 lipca 2022 r., stanowiącym odpowiedź na skargę, pozwana reprezentowana przez pełnomocnika wniosła o uwzględnienie skargi nadzwyczajnej Rzecznika Praw Obywatelskich w całości i uchylenie nakazu zapłaty z 27 czerwca 2018 r. Sądu Okręgowego w Legnicy w postępowaniu upominawczym, I Nc 168/18 i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Legnicy do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanej kosztów procesu w tym kosztów zastępstwa adwokackiego w postępowaniu przed Sądem Najwyższym według norm przepisanych wraz z opłatą skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł.

Uzasadniając swoje stanowisko przychyliła się do zarzutów podniesionych przez Rzecznika. Ponadto wskazała, że: (1) w sprawie brak było doręczenia pozwanej ww. nakazu zapłaty pod jej adres zamieszkania, co uniemożliwiło obronę jej praw w sądzie; (2) umowa zawiera klauzule abuzywne dotyczące przeliczenia kwoty kredytu w momencie jego wypłaty i spłaty przez kurs CHP/PLN samodzielnie ustalany przez bank, co daje powodowi prawo kształtowania wysokości swojego zobowiązania, jak i zobowiązania pozwanej, jednocześnie po przyjęciu braku związania stron klauzulami abuzywnymi brak jest możliwości utrzymania umowy

w mocy; (3) bank wprowadził do umowy nieograniczone ryzyko kursowe i ryzyko zmiany oprocentowania o którym pozwana nie została poinformowana w sposób jasny i zrozumiały, a które polega na ryzyku niczym nieograniczonego wzrostu wysokości zobowiązania kredytobiorcy; (4) pozwana nie otrzymała przed zawarciem umowy tabel kursowych banku w związku z powyższym nie jest związana treścią tabel kursowych z uwagi na fakt, że stanowią one cennik zawartej umowy (384 k.c.); (5) narusza zasadę swobody umów o której mowa w art. 351¹ k.c. przez naruszenie zasad współżycia społecznego przez zastrzeżenie przez bank samodzielności w kształtowaniu własnego zobowiązania i zobowiązania powodów, co powoduje jej nieważność, którą Sąd Okręgowy w Legnicy powinien wziąć pod uwagę z urzędu. Jak podniosła w sprawie nie ma możliwości uzupełniania treści umowy innymi zapisami utrzymującymi w mocy waloryzację kredytu kursem CHF/PLN wskazanym przez sąd. W dalszej części swojej wypowiedzi podniesione kwestie szeroko uargumentowała.

Pismem z 14 marca 2023 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, na podstawie art. 8 ust. 1 u.RPO w zw. z art. 89 § 1 oraz art. 115 § 1 i § 1a u.SN, wniośł uzupełnienie skargi nadzwyczajnej datowanej na 16 marca 2022 r. doprecyzowując, że:

1) zawarte w skardze nadzwyczajnej zarzuty naruszenia art. 45 ust. 1, art. 76 Konstytucji są sformułowane na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN;

2) zaskarżony nakaz zapłaty narusza art. 76 Konstytucji w zw. z art. 9 Konstytucji poprzez niezapewnienie właściwej ochrony sądowej pozwanej konsumentce, będącej słabszą stroną stosunku prawnego, ograniczenie się przez sąd do stosowania wyłącznie przepisów ustawy Kodeks postępowania cywilnego, bez uwzględnienia konsumenckiej natury podstawowego stosunku prawnego i co za tym idzie, przepisów o ochronie konsumenta zgodnie z ochroną wynikającą z prawa unijnego, a w szczególności Dyrektywy 93/13, nakazujących sądowi z urzędu zbadanie, w toku postępowania nakazowego, postanowień umowy kredytu pod kątem ich abuzywności;

3) zaskarżony nakaz zapłaty narusza prawo do zapewnienia odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej zgodnie z wymogami określonymi w art. 45 ust. 1 Konstytucji jako sprawiedliwości proceduralnej, poprzez brak rozpoznania sprawy przez

niezawisły i niezależny sąd i wydanie rozstrzygnięcia w ramach postępowania upominawczego, które będąc postępowaniem o charakterze uproszczonym nie pozwoliło właściwie zbadać okoliczności sprawy i w konsekwencji doprowadziło do wydania niesprawiedliwego rozstrzygnięcia.

Jednocześnie skarżący rozszerzył treść dotychczasowych zarzutów zawartych w skardze nadzwyczajnej na podstawie art. 89 ust. 1 pkt 2, a dotyczących rażącego naruszenia prawa poprzez podniesienie zarzutu rażącego naruszenia prawa procesowego, tj. art. 499 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 498 § 2 k.p.c. (według stanu prawnego na dzień orzekania) przez ich niewłaściwe zastosowanie, co skutkowało wydaniem nakazu zapłaty w postępowaniu upominawczym, podczas gdy na podstawie załączonej do pozwu umowy kredytu Sąd winien z urzędu powziąć wątpliwości co do abuzywności klauzul w niej zawartych i skierować postępowanie do trybu zwykłego, czego zaniechał.

W konsekwencji, na podstawie art. 89 § 1 zdanie 1 u.SN, Rzecznik Praw Obywatelskich zaskarżonemu nakazowi zarzucił naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wyrażonej w art. 2 Konstytucji RP, poprzez zaniechanie przez Sąd zbadania z urzędu, czy nakaz zapłaty, o który występuje wierzyciel, nie będzie naruszał unormowań chroniących konsumenta przed nieuczciwymi postanowieniami umowy i nieskierowanie postępowania do trybu zwykłego, co w konsekwencji doprowadziło do zachwiania równowagi w sferze ochrony prawnej pozwanej konsumentki i *de facto* wsparcia przez sąd działania przedsiębiorcy nakierowanego na wykorzystanie słabszej pozycji konsumentki, która nie była w stanie się skutecznie bronić. Takie procedowanie sądu pozostaje w sprzeczności z zasadą lojalności państwa wobec obywateli w procesie stosowania prawa.

Jednocześnie Rzecznik Praw Obywatelskich wskazał, że w pozostałym zakresie skarga nadzwyczajna datowana na 16 marca 2022 r., w tym zawarte w niej zarzuty i argumentacja, pozostają aktualne.

W uzupełnieniu skargi nadzwyczajnej Rzecznik Praw Obywatelskich odnośnie do uzasadnienia zarzutów naruszenia zasad lub wolności i praw człowieka i obywatela zawartych Konstytucji podniósł zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji w zw. z art. 9 Konstytucji. Skarżący wskazał, że art. 76 Konstytucji wyraża zasadę konstytucyjną zobowiązującą organy państwa – w tym również sądy –

do podejmowania działań w celu ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. O nadaniu konstytucyjnej rangi ochronie praw konsumentów w art. 76 ustawy zasadniczej przesądziło uznanie, że konsument jest słabszą stroną stosunku prawnego i z tej racji wymaga ochrony, a więc pewnych uprawnień, które doprowadziłyby do przynajmniej względnego zrównania pozycji kontrahentów. Nakaz wynikający z tego przepisu jest kierowany przede wszystkim do ustawodawcy, którego obowiązkiem jest zapewnienie odpowiedniego, minimalnego poziomu ochrony słabszego uczestnika rynku.

Mając to na uwadze, skarżący podniósł, że pozwanej przysługuje w sprawie status konsumenta zarówno na gruncie art. 22¹ k.c., jak i na gruncie Konstytucji. Zauważył przy tym, że w świetle art. 76 Konstytucji Sąd, działając w imieniu Rzeczypospolitej, zobowiązany był zapewnić ochronę pozwanej jako słabszej stronie stosunku prawnego, zaś rozpoznając pozew powoda musiał stwierdzić fakty wskazujące jednoznacznie na to, że umowa kredytu zawierała postanowienia budzące wątpliwość co do ich abuzywności. Nakazywało to Sądowi skierowanie sprawy do postępowania zwykłego, czego zaniechał. W przypadku bowiem nieuwzględnienia z urzędu niedozwolonego charakteru postanowienia umownego, które z mocy prawa nie wiąże konsumenta, doprowadził do naruszenia art. 385¹ k.c.

Podnosząc zarzut naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji, Rzecznik wskazał, że na prawo do sądu składa się: 1) prawo dostępu do sądu, tj. prawo uruchomienia procedury przed sądem – organem o określonej charakterystyce (właściwym, niezależnym, bezstronnym i niezawisłym); 2) prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności; 3) prawo do wyroku sądowego, tj. prawo do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia danej sprawy przez sąd; 4) prawo do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawy. Zauważył przy tym, że „Integralnym elementem prawa do sądu jest prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, która wyznacza minimalne standardy sprawiedliwości proceduralnej. Sprawiedliwość proceduralna należy do istoty konstytucyjnego prawa do sądu, albowiem prawo do sądu bez zachowania standardu rzetelności postępowania byłoby prawem fasadowym (...) Zapewnienie przestrzegania praw podmiotowych (w tym kluczowego prawa do rzetelnego procesu) jest podstawowym obowiązkiem

sądu, a prawidłowe jego wypełnianie jest gwarancją, że procedura istotnie spełnia wymóg sprawiedliwej. Naruszenie zatem przez sąd zasad procedowania przy orzekaniu w sprawach konsumentów, polegające na niezbadaniu z urzędu klauzul zawartych w umowie kredytu, musi być ocenione jako godzące w konstytucyjne prawo do sądu pozwanej”. Rzecznik podkreślił, że „w przedmiotowej sprawie sąd ograniczył się do stosowania wyłącznie przepisów k.p.c., bez uwzględnienia konsumenckiej natury podstawowego stosunku prawnego i co za tym idzie, przepisów o ochronie konsumenta. Tym samym sąd złamał standardy konstytucyjne ochrony słabszego uczestnika obrotu gospodarczego i postąpił niezgodnie z prawem unijnym. Pozwana na etapie postępowania sądowego została pozbawiona należytej ochrony sądowej. W konsekwencji doprowadziło to do utraty zaufania obywatela do państwa i prawa”.

Uzasadniając zarzut rażącego naruszenia prawa procesowego, tj. art. 499 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 498 § 2 k.p.c. Rzecznik wskazał, że postępowanie upominawcze jest postępowaniem procesowym odrębnym, służącym dochodzeniu roszczeń pieniężnych w sposób przyspieszony i uproszczony. Przy inicjowaniu postępowania upominawczego ocenie podlega jedynie to, czy nie zachodzą negatywne przesłanki wymienione w art. 499 k.p.c., zaś wydanie nakazu uznawane jest za swoistą urzędową ofertę szybkiego i taniego zakończenia sprawy. Skuteczność nakazu uzależniona jest zatem od sposobu, w jaki zareaguje nań pozwany. Wniesienie w terminie sprzeciwu umożliwiało rozpoznanie sprawy na rozprawie, która dawałaby stronie pozwanej szansę na podjęcie skutecznej ochrony własnych interesów. Pozwana wniosła sprzeciw po upływie ustawowego terminu do jego wniesienia, w konsekwencji został on odrzucony. W tym miejscu Rzecznik podkreślił, że niezależnie od powodów niewniesienia sprzeciwu przez pozwaną w ustawowym terminie, Sąd przed wydaniem nakazu zapłaty dysponował materiałem dowodowym, na podstawie którego mógł z łatwością ustalić, że sprawa dotyczyła umowy konsumenckiej, co obligowało go do skierowania sprawy do postępowania zwykłego, tak aby zbadać, czy postanowienia umowy kredytu nie są niedozwolone. Wobec nieskierowania sprawy do postępowania zwykłego nakaz zapłaty wykorzystany został jako instrument, który zwiększył dysproporcje pomiędzy stronami umowy.

Pismem z 29 marca 2023 r. stanowiącym odpowiedź powoda na uzupełnienie skargi nadzwyczajnej Rzecznika, powód wyjaśnił, że na mocy decyzji Bankowego Funduszu Gwarancyjnego z dnia 29 września 2022 r. z dniem 30 września 2022 r. wobec BANK S.A. z siedzibą W. wszczęto przymusową restrukturyzację. Decyzja ta – jak podkreślił – „nie wpływa na legitymację Banku. Stroną postępowania nadal pozostaje BANK S.A. z siedzibą w W., a to wobec faktu, że kredyty hipoteczne denominowane lub indeksowane do waluty zostały wyłączone z przeniesienia do instytucji pomostowej. W związku z wszczęciem przymusowej restrukturyzacji wygasły wszystkie udzielone do dnia 29 września 2022 r. pełnomocnictwa (art. 113 ust. 1 pkt. 4 ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym) i przedłożył nowe, aktualne pełnomocnictwo”.

Powód podtrzymał swoje stanowisko wyrażone w odpowiedzi na skargę nadzwyczajną oraz odniósł się do uzupełnionych zarzutów Rzecznika. Zaznaczył przy tym, że w jego ocenie skarga nadzwyczajna jest niezasadna.

Postanowieniem z 10 maja 2022 r. Sąd Okręgowy w Legnicy wstrzymał wykonanie prawomocnego nakazu zapłaty z 27 czerwca 2018 r. w sprawie I Nc 168/18.

Postanowieniem z 20 lipca 2023 r. Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy w Warszawie, XVIII Wydział Gospodarczy, sygn. [...] ogłosił upadłość Bank spółki akcyjnej z siedzibą w Warszawie i wyznaczył syndyka, którego funkcję pełnić będzie M. K.1.

Sprawa pierwotnie toczyła się pod sygn. II NSNc 165/3 (poprzednia I NSNc 335/22), gdzie postanowieniem z 25 października 2023 r. zawieszono postępowanie w sprawie i po wezwaniu syndyka do udziału w sprawie podjęto je z jego udziałem i obecnie toczy się ona pod sygn. II NSNc 423/24.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Dopuszczalność wniesienia skargi nadzwyczajnej uzależniona jest od spełnienia szeregu przesłanek ustawowych, wśród których wyróżnia się przesłanki formalne i materialne.

Przesłanki formalne odnoszą się do substratu zaskarżenia, terminu i podmiotów uprawnionych do wniesienia skargi.

Stosownie do art. 89 § 1 u.SN skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub wojskowego kończącego postępowanie w sprawie, które nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, wydany przez Sąd Okręgowy w Legnicy 27 czerwca 2018 r., I Nc 168/18, posiada walor prawomocności, a jednocześnie nie przysługuje od niego inny nadzwyczajny środek zaskarżenia.

Artykuł 89 § 2 u.SN przewiduje ściśle określony krąg podmiotów uprawnionych do wniesienia skargi nadzwyczajnej. W przedmiotowej sprawie legitymacja Rzecznika Praw Obywatelskich do wniesienia skargi nadzwyczajnej nie budzi wątpliwości.

Zgodnie z treścią art. 89 § 3 u.SN skargę nadzwyczajną wnosi się w terminie 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia, a jeżeli od orzeczenia została wniesiona kasacja albo skarga kasacyjna – w terminie roku od dnia ich rozpoznania. W przedmiotowej sprawie skarga nadzwyczajna została wniesiona – jak wskazano wyżej – od prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, w określonym ustawą terminie i przez podmiot legitymowany.

Skarga nadzwyczajna spełniła przesłanki formalne i podlegała merytorycznej ocenie.

Skarga nadzwyczajna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia służącym eliminowaniu z obrotu wadliwych, naruszających zasadę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych dotyczących konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19). Oznacza to, rolą przeprowadzanej przez Sąd Najwyższy kontroli nadzwyczajnej nie jest eliminowanie z obrotu wszelkich wadliwych orzeczeń, a jedynie tych, które godzą w podstawy umowy społecznej będącej fundamentem demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, a zatem dotyczą określonego kształtu relacji pomiędzy jednostką

a władzą publiczną (przedmiotowa strona zasady demokratycznego państwa prawnego) lub godności upodmiotowionej jednostki (podmiotowa strona zasady demokratycznego państwa prawnego).

Cel skargi nadzwyczajnej, jakim jest wyeliminowanie z obrotu wadliwego orzeczenia, może zostać zrealizowany wyłącznie w przypadku zaistnienia jednej z trzech przesłanek szczególnych wskazanych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Podmiot wnoszący skargę musi więc przede wszystkim wykazać zaistnienie przynajmniej jednego z uchybień wymienionych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN. Zaistnienie tego rodzaju uchybienia potwierdza wadliwość zaskarżonego nakazu, a jednocześnie otwiera drogę do badania czy wadliwość ta powinna być usunięta z uwagi na naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Samo zaistnienie przesłanki szczególnej wskazanej w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN nie przesądza o konieczności wyeliminowania z obrotu wadliwego orzeczenia. Wskazać w tym miejscu bowiem należy, że stabilność oraz prawomocność orzeczeń sądowych, a także kształtowanych przez nie stosunków prawnych również jest zasadą konstytucyjną, wywodzoną z prawa do sądu (art. 45 ust. 1 w zw. z art. 2 Konstytucji RP), zaś odstępianie od niej powinno być podyktowane wyjątkowymi względami. Konsekwentnie, stwierdzone uchybienia muszą być na tyle poważne, by względ na całokształt zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji RP nakazywał ingerencję w powagę rzeczy osądzonej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 2/20).

Ten punkt widzenia potwierdzał wielokrotnie Europejski Trybunał Praw Człowieka, podkreślając, że prawo do rzetelnego procesu musi być interpretowane w świetle zasady rządów prawa, będącej wspólnym dziedzictwem państw – stron Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (Dz.U. 1993 nr 61, poz. 284 ze zm.). Jednym z fundamentalnych aspektów rządów prawa pozostaje zaś zasada pewności prawnej, która przewiduje wymóg, by tam, gdzie sądy ostatecznie rozstrzygnęły jakąś kwestię, ich orzeczenie – co do zasady – nie było kwestionowane (zob. np. wyroki Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z: 28 października 1999 r. w sprawie *Brumărescu przeciwko Rumunii*, skarga nr 28342/95, par. 61; 24 lipca 2003 r. w sprawie *Ryabykh przeciwko Rosji*,

skarga nr 52854/99, par. 52; 6 października 2011 r. w sprawie *Agrokompleks przeciwko Ukrainie*, skarga nr 23465/03, par. 148).

Stosownie do powyższego, przystępując do merytorycznego badania skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności ustala, czy doszło do naruszenia którejś z przesłanek szczególnych określonych w art. 89 § 1 pkt 1-3 u.SN i wskazanych w skardze nadzwyczajnej, a jeśli tak, to czy w celu zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej konieczne jest uwzględnienie skargi nadzwyczajnej. *A contrario* samo naruszenie zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej nie stanowi racji wystarczającej dla usunięcia z obrotu prawnego zaskarżonego orzeczenia. Konstruując art. 89 § 1 u.SN, ustawodawca posłużył się zwrotem „o ile”, który uniemożliwia realizację zasadniczego celu instrumentu, jakim jest skarga nadzwyczajna, bez zaistnienia okoliczności wskazanych w przesłankach szczególnych, nawet jeśli za powyższym przemawiałyby fundamentalne racje aksjologiczne związane z istotą demokratycznego państwa prawnego.

Z drugiej jednak strony brak naruszenia zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej zamyka drogę do wyeliminowania z obrotu prawnego zaskarżonego orzeczenia, nawet jeśli narusza ono którąś z przesłanek szczególnych, w tym zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji. Jak już wskazano, celem skargi nadzwyczajnej jest bowiem zapewnienie zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, nie zaś z innymi zasadami, wolnościami lub prawami człowieka określonymi w Konstytucji.

Oceniając przesłanki szczególne skargi nadzwyczajnej, należy wskazać, że Rzecznik Praw Obywatelskich zarzucił zaskarżonemu nakazowi zapłaty naruszenie pierwszej i drugiej przesłanki szczególnej.

Rzecznik Praw Obywatelskich w skardze nadzwyczajnej datowanej na 16 marca 2022 r. i jej uzupełnieniu z 14 marca 2023 r. zarzucił zaskarżonemu nakazowi zapłaty naruszenie zasad, wolności i praw człowieka i obywatela (art. 89 § 1 pkt. 1 u.SN) określonych w art. 45 ust. 1, art. 76, Konstytucji RP.

Do ich naruszenia miało dojść z uwagi na wydanie nakazu zapłaty wynikającego z zawartej przez pozwaną z Bank S.A. Oddział w Ł. (następnie: Bank S.A. z siedzibą w W.) umowy kredytu hipotecznego nr [...] indeksowanego do CHF z 28 sierpnia 2008 r., bez zbadania potencjalnie nieuczciwego charakteru przepisów wskazanej umowy.

W ocenie Sądu Najwyższego zasadny jest tylko zarzut naruszenia art. 76 Konstytucji RP, który określa podstawowe gwarancje konstytucyjne w zakresie ochrony konsumenta w stosunkach z przedsiębiorcą. Z art. 76 Konstytucji RP wynika obowiązek zapewnienia właściwej ochrony konsumentów spoczywający na każdym organie i instytucji, której właściwość obejmuje sprawy dotyczące konsumentów, w tym na sądach. Stanowisko to znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego podkreślającym, że art. 76 Konstytucji RP wyraża zasadę konstytucyjną zobowiązującą władze publiczne, w tym również sądy powszechne, do podejmowania działań mających na celu ochronę konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Przepis ten powinien być uwzględniany zarówno przez ustawodawcę na etapie stanowienia prawa, jak i przez sądy powszechne, w procesie jego stosowania i dokonywania jego wykładni (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 21 kwietnia 2004 r., K 33/03; 13 września 2005 r., K 38/04; 17 maja 2006 r., K 33/05; 13 września 2011 r., K 8/09).

Konstytucyjna zasada ochrony konsumenta zakłada, że konsument ma słabszą pozycję kontraktową niż przedsiębiorca, dlatego „wymaga ochrony, a więc pewnych uprawnień, które doprowadziłyby do przynajmniej względnego zrównania pozycji kontrahentów” (zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 11 lipca 2011 r., P 1/10). Z powyższych względów Sąd Najwyższy w przeszłości traktował art. 76 Konstytucji RP jako w pełni zasadny wzorzec kontroli orzeczeń na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 u.SN (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 29 czerwca 2021 r., I NSNc 115/21; 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21). Tym samym uznawał on, że umocnienie pozycji konsumenta ma na celu urzeczywistnienie zasady równorzędności pomiędzy uczestnikami obrotu gospodarczego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 30 czerwca 2021 r., I NSNc 191/21; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20;

24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21).

W świetle art. 9 Konstytucji RP, dla wyznaczenia standardów tej ochrony, mają także zastosowanie przepisy Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana: Dz.Urz. UE C 202 z 7 czerwca 2016 r.). W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się, że zakres ochrony konsumentów wynikający z art. 76 Konstytucji RP należy oceniać z uwzględnieniem zasad i wymagań prawa unijnego, z uwagi na implementację regulacji unijnych dotyczących prawa konsumenckiego do krajowego porządku prawnego (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 29 czerwca 2021 r., I NSNc 115/21; 15 grudnia 2021 r., I NSNc 67/21; 19 stycznia 2022 r., I NSNc 216/21 wraz z powołanym tam orzecznictwem).

Szczególne znaczenie dla ochrony konsumentów ma Dyrektywa 93/13/EWG w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.U. 1993, L 95, s. 29, dalej: „Dyrektywa 93/13”). Artykuł 7 ust. 1 i motyw 24 Dyrektywy 93/13 nakładają na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia skutecznych środków mających na celu zapobieganie stosowaniu nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Należy podkreślić, że zgodnie z art. 3 ust. 1 Dyrektywy 93/13 warunki umowy, które nie były indywidualnie negocjowane, mogą być uznane za nieuczciwe, jeśli stoją w sprzeczności z wymogami dobrej wiary, powodując znaczną nierównowagę wynikających z umowy praw i obowiązków ze szkodą dla konsumenta.

Określenie „konsument” użyte w art. 76 Konstytucji RP ma charakter autonomiczny i nie może być ograniczane do denotacji wyznaczonej treścią art. 22¹ k.c. Jak podkreślił Trybunał Konstytucyjny, norma art. 76 Konstytucji RP zapewnia ochronę „wszelkim podmiotom, w szczególności osobom fizycznym” mającym słabszą pozycję wobec profesjonalnego podmiotu (zob. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z: 2 grudnia 2008 r., K 37/07; 13 września 2005 r., K 38/04). Natomiast zgodnie z treścią art. 22¹ k.c. za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową. Analogicznie art. 2 lit. b) Dyrektywy 93/13 stanowi, że „konsument” oznacza każdą osobę fizyczną,

która w umowach objętych dyrektywą działa w celach niezwiązanych z handlem, przedsiębiorstwem lub zawodem.

W rozpoznawanej sprawie zaskarżony nakaz zapłaty został oparty na umowie kredytu hipotecznego łączącego pozwaną z Bank S.A. z siedzibą w W. (dawniej: Bank1. S.A. Oddział w Ł.). Zarówno z treści pozwu, jak i z załączonej do pozwu umowy kredytu i wyciągu z ksiąg banku jednoznacznie wynika, że umowa ta nie została zawarta w związku z prowadzeniem przez osobę fizyczną działalności gospodarczej lub zawodowej.

Mając na uwadze powyższe, nie ulega wątpliwości, że pozwanej przysługuje status konsumenta zarówno w świetle brzmienia art. 22¹ k.c., jak i art. 76 Konstytucji RP.

W ocenie Sądu Najwyższego, w przypadku nakazu zapłaty wydawanego w postępowaniu upominawczym, gdy pozwanym jest konsument, czynności sądu nie powinny się ograniczać wyłącznie do oceny roszczenia w zakresie jego podstawy faktycznej (pod kątem braku wątpliwości co do okoliczności przytoczonych przez powoda), tudzież w zakresie oczywistej bezzasadności (przy uwzględnieniu określonych w art. 499 k.p.c. przesłanek negatywnych). Stąd za niewłaściwy należy uznać powyższy *modus operandi*, który polega na tym, że sąd dopiero po wniesieniu sprzeciwu od nakazu zapłaty ponownie rozpoznaje sprawę, badając obligatoryjnie podniesione przez pozwaną zarzuty przeciwko żądaniu pozwu. Takie działanie stoi w sprzeczności z konstytucyjną zasadą ochrony konsumenta wynikającą z art. 76 Konstytucji RP, jak i gwarancjami ujętymi w przywołanej wcześniej Dyrektywie 93/13. Wymyka się ono także utrwalonej tezie orzeczniczej Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zgodnie z którą organy wymiaru sprawiedliwości z urzędu dokonują oceny nieuczciwych postanowień umowy konsumenckiej (zob. wyrok z 21 kwietnia 2016 r., *Radlinger i Radlingerová*, C-377/14, pkt 77 i przywołane tam orzecznictwo).

Przypomnieć należy również, że Sąd Najwyższy uznał, iż przepisy proceduralne ograniczające możliwość skorzystania przez konsumenta z przysługującej ochrony na gruncie prawa wspólnotowego, zezwalające na badanie treści konsumenckiego stosunku podstawowego wyłącznie w przypadku wniesienia sprzeciwu, nie realizowałyby celu prawa konsumenckiego, jakim jest realne wyrównanie pozycji stron umowy konsumenckiej (zob. wyroki Sądu Najwyższego z:

28 lipca 2021 r., I NSNc 179/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20; 24 listopada 2021 r., I NSNc 66/21). Z tego względu przyjąć należy, że również w postępowaniu upominawczym (w niniejszej sprawie umowy kredytu), w celu zapewnienia właściwej ochrony konsumentowi, sąd jest zobowiązany z urzędu zbadać, czy postanowienia uzgodnione między stronami mają nieuczciwy charakter.

Uzasadnienie zaskarżonego nakazu zapłaty nie pozostawia wątpliwości, że Sąd Okręgowy rozpoznając sprawę nie potraktował pozwanej jako konsumenta i w konsekwencji nie zbadał, czy postanowienia umowy kredytu mają nieuczciwy charakter. Postąpił tak, mimo że o takim statusie pozwanej świadczyły określone okoliczności: 1) oznaczenie pozwanej z imienia i nazwiska, imion rodziców, PESEL w komparycji umowy kredytu hipotecznego z 29 sierpnia 2008 r. nr [...], bez jakiegokolwiek dodatkowej informacji, że prowadzi ona działalność gospodarczą czy zawodową; 2) udzielenie kredytu m.in.: (a) na pokrycie części kosztów nieruchomości opisanej w § 3 ust. 1 umowy kredytu której to prawo do nieruchomości przysługuje wyłącznie pozwanej (§ 2 ust. 1 lit. a umowy), (b) na dowolny cel konsumpcyjny (§ 2 ust. 1 lit. b umowy).

W gruncie rzeczy Sąd Okręgowy ograniczył się do przedstawienia poszczególnych postanowień umowy kredytu hipotecznego z 28 sierpnia 2008 r. nr [...] indeksowanego do CHF oraz zawartych przez strony aneksów, a także oceny podstaw i skuteczności wypowiedzenia umowy kredytu hipotecznego przez powoda, postawienia przedmiotowego kredytu w stan natychmiastowej wykonalności i co stanowiło wystarczającą podstawę do zastosowania przepisów o wydaniu nakazu w postępowaniu upominawczym.

W tym kontekście należy nadmienić, że nieudowodnione są twierdzenia powoda o braku statusu konsumenta pozwanej. Powód do akt sprawy nie złożył żadnych dokumentów potwierdzających tę okoliczność.

Z uwagi na powyższe Sąd Najwyższy uznaje, że sposób procedowania przez Sąd Okręgowy nie zapewnił realizacji celu, jakim jest ochrona konsumenta będącego w pozycji słabszej względem przedsiębiorcy. W jego ocenie Sąd Okręgowy w Legnicy wydając 27 czerwca 2018 r. zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym w sprawie I Nc 168/18, naruszył wynikającą

z art. 76 Konstytucji RP zasadę ochrony konsumentów, poprzez pominięcie faktu, że pozwana występuje w sprawie w charakterze konsumenta, ale także poprzez niezapewnienie pozwanej właściwej ochrony, o której mowa we wspomnianym przepisie Konstytucji.

Sąd Najwyższy uznaje za niezasadny zarzut naruszenia art. 45 ust. 1 Konstytucji RP statuującego zasadę „prawa do sądu”, czyli organu wydającego orzeczenie w tzw. sądowym typie stosowania prawa, co odznacza się ogólnie przyjętymi standardami niezależności, niezawisłości i bezstronności. W realiach niniejszej sprawy nie sposób dopatrzeć się jakichkolwiek uchybień w zakresie zastosowania i realizacji tego uregulowania.

Podobnie skarżący nie wykazał naruszenia wyróżnionych w skardze nadzwyczajnej elementów prawa do sądu, czyli: 1) prawa dostępu do sądu, 2) prawa do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnej z wymogami sprawiedliwości i jawności, 3) prawa do wyroku sądowego, tj. prawa do uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia sprawy przez sąd, 4) prawa do odpowiedniego ukształtowania ustroju i pozycji organów rozpoznających sprawy.

Przechodząc do oceny zarzutów objętych drugą przesłanką szczególną tj. zarzutów rażącego naruszenia prawa, zarówno materialnego, jak i procesowego, Sąd Najwyższy wskazuje, że w jego orzecznictwie przyjmuje się, iż do rażącego naruszenia prawa dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sprawy nastąpiło w sposób oczywisty i bezsprzeczny wbrew treści normy prawnej, której wykładnia jednoznacznie pozwala przyjąć określony sposób rozwiązania sprawy, nie dając podstaw do zaakceptowania innych alternatywnych stanowisk (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 16 grudnia 2015 r., V KK 194/15). Podkreśla się też, że „naruszenie rażące to naruszenie wyraźne, bezsporne, bardzo duże, podstawowe, określenie «rażące» odnosi się do uchybień oczywistych, poważnych jaskrawych (...). Pod pojęciem rażącego naruszenia prawa należy (...) rozumieć takie sytuacje, w których doszło w sposób oczywisty i bezsprzeczny do naruszenia treści normy prawnej, gdy wykładnia jednoznacznie pozwala przyjąć określony sposób rozwiązania sprawy, nie dając podstawy do zaakceptowania innych alternatywnych stanowisk. (...). Wreszcie zaznaczyć trzeba, że przyjęcie jednej z możliwych i konkurencyjnych interpretacji przepisów, nawet wtedy, gdy przeważają

poglądy odmienne w tej kwestii, nie oznacza, że Sąd, dokonując takiej wykładni, dopuszcza się rażącego naruszenia prawa, zwłaszcza wtedy, gdy swoje stanowisko wyczerpująco uzasadnia, przedstawiając argumenty, z którymi można się nie zgadzać, ale które znajdują oparcie w poglądach wyrażanych w piśmiennictwie. (...) Biorąc pod uwagę samodzielność jurysdykcyjną każdego sądu, raz jeszcze podkreślić trzeba, że przyjęcie jednego z konkurencyjnych, ale teoretycznie możliwych, rezultatów wykładni nie oznacza z reguły rażącego naruszenia prawa, które mogłoby stanowić podstawę uwzględnienia kasacji” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 6 grudnia 2016 r., IV KK 192/16). Wskazuje się jeszcze, że „[o] rażącym naruszeniu prawa może być mowa wówczas, gdy miało miejsce naruszenie przepisu o takim znaczeniu dla prawidłowego rozpoznania, a także rozstrzygnięcia sprawy i uczyniono to w taki sposób, iż mogło to mieć istotny wpływ na treść zaskarżonego orzeczenia. (...) Ocena tego, czy doszło do rażącego naruszenia prawa, jest uzależniona od: wagi naruszonej normy, tj. jej pozycji w hierarchii norm prawnych, stopnia (istotności) jej naruszenia i skutków naruszenia dla stron postępowania” (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 12 maja 2021 r., I NSNc 53/21).

Oceniając, czy doszło do rażącego naruszenia prawa, należy więc ustalić:

- 1) czy naruszenie prawa było ewidentne, możliwe do stwierdzenia *prima facie*, bez konieczności prowadzenia złożonych rozumowań, w szczególności wykładni prawa lub wnioskowań prawniczych;
- 2) czy naruszenie dotyczyło przepisu istotnego z punktu widzenia rozstrzygnięcia sprawy;
- 3) czy naruszenie prawa mogło mieć istotny wpływ na treść orzeczenia.

Negatywna odpowiedź na przynajmniej jedno z powyższych pytań prowadzi do wniosku, iż naruszenie prawa, jeśli nastąpiło, nie miało rażącego charakteru.

W rozpoznawanej sprawie zarzuty rażącego naruszenia prawa materialnego, tj. art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385¹ § 3 k.c. poprzez jego niezastosowanie w sprawie w wyniku zaniechania zbadania istoty sprawy, a w konsekwencji niezbadanie z urzędu abuzywności klauzul zawartych w umowie kredytu, a także art. 58 § 1 k.c. poprzez jego niezastosowanie, wyrażające się w nieprzeprowadzeniu badania, czy umowa kredytu jest ważna, jeżeli dokona się z niej eliminacji klauzul

niedozwolonych zgodnie z treścią art. 358¹ § 1 k.c., w świetle przedstawionej przez skarżącego na ich poparcie argumentacji, uznać należy za zasadne.

Zajmując takie stanowisko, Sąd Najwyższy wyraźnie podkreśla, że przyczyną uchylenia zaskarżonego nakazu zapłaty, niezależnie od zarzutu niezastosowania art. 76 Konstytucji RP, nie jest jednoznaczne stwierdzenie nielegalności (abuzywności) przedstawionych w skardze postanowień umownych (k. 10 i 10 *verte*), ale brak ich zbadania w toku postępowania upominawczego przed Sądem Okręgowym w Legnicy. W ocenie Sądu Najwyższego, w analizowanej sprawie z uzasadnienia zaskarżonego nakazu zapłaty nie wynika, żeby Sąd *meriti* badał ważność i uczciwy charakter postanowień zawartej przez strony umowy. Tymczasem, w przypadku dochodzenia zapłaty na podstawie roszczeń wywodzonych z umowy zawartej z konsumentem, miał taką wyraźną powinność. Podkreślić ponownie należy, że brak przeprowadzenia badania treści umowy świadczy o niespełnieniu wymagań płynących z konstytucyjnej zasady ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi – ochrony takiej konsumentowi w tym przypadku nie zapewniono.

Odnosnie do zarzutu naruszenia prawa procesowego tj. art. 499 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 498 § 2 k.p.c. (obowiązującym w dacie wydania nakazu) Sąd Najwyższy w pierwszej kolejności wskazuje, że w roku 2018 w art. 499 k.p.c. występował § 1. Biorąc pod uwagę uzasadnienie skarżącego odnoszące się do postępowania upominawczego oraz dokonywanej oceny dochodzonego roszczenia pieniężnego w kontekście negatywnych przesłanek procesowych należy uznać to za oczywistą omyłkę pisarską.

Przechodząc do merytorycznej oceny powyższego zarzutu, Sąd Najwyższy podkreśla, że zarzut naruszenia prawa procesowego z art. 499 § 1 pkt 2 k.p.c. w zw. z art. 498 § 2 k.p.c. jest zasadny, co potwierdza argumentacja podniesiona przy ocenie pierwszej przesłanki szczególnej.

W tym miejscu Sąd Najwyższy wskazuje, że przyczyną uchylenia zaskarżonego nakazu zapłaty był zarzut niezastosowania art. 76 Konstytucji RP, czyli pominięcia okoliczności, że pozwana występuje w charakterze konsumenta, o czym powinny przesądzić wskazane w uzasadnieniu fakty.

Z ustaleń Sądu Najwyższego wynika, że Sąd *meriti* nie wziął pod uwagę konstytucyjnej ochrony przysługującej pozwanej na podstawie art. 76 Konstytucji RP i tym samym nie dokonywał oceny ważności i charakteru postanowień zawartej przez strony umowy kredytu. Tymczasem, w przypadku dochodzenia zapłaty na podstawie roszczeń wywodzonych z umowy zawartej z konsumentem, Sąd Najwyższy uważa, że na Sądzie Okręgowym spoczywała powinność podjęcia działania w tym zakresie. Zaniechanie oceny umowy zawartej przez konsumenta świadczy o niespełnieniu wymagań płynących z konstytucyjnej zasady ochrony konsumentów przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi – ochrony takiej konsumentowi w tym przypadku nie zapewniono.

Przechodząc do oceny zaistnienia przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej Rzecznika Praw Obywatelskich, wskazać należy, że do podstawowych zasad wywodzonych z zasady demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej zaliczana jest zasada ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa, a także bezpieczeństwa prawnego jednostki. W przypadku postępowania upominawczego skuteczna ochrona konsumenta powinna polegać na ustaleniu jego statusu oraz na weryfikacji stosunku podstawowego (tu: postanowień umowy kredytu) pod kątem ochrony konsumenta przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi. Sąd Okręgowy, pomijając statutu pozwanej jako konsumenta mimo przedstawionego przez powoda materiału dowodowego, ograniczył się jedynie do oceny pozwu zawierającego żądanie wydania nakazu zapłaty i dołączonych dokumentów, dokonania ogólnej oceny postanowień umowy kredytu hipotecznego indeksowanego do CHF i skuteczności jej wypowiedzenia, w oparciu, o które to wydał zaskarżony nakaz zapłaty, bez zbadania stosunku podstawowego wiążącego strony postępowania, wyłącznie na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, nie wywiązał się tym samym z obowiązku wynikającego z art. 76 Konstytucji RP oraz z art. 7 ust. 1 Dyrektywy 93/13.

W ten sposób zaskarżony nakaz zapłaty naruszył podstawowe zasady i gwarancje konstytucyjne składające się na klauzulę demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego podkreśla się, że praktyka wydawania nakazu zapłaty przeciwko konsumentowi z pominięciem kontroli umowy, będącej źródłem stosunku podstawowego „będzie prowadzić do powstania mechanizmu obejścia Dyrektywy 93/13 i stanowić będzie strukturalne zagrożenie zbiorowych interesów konsumentów” (zob. wyroki Sądu Najwyższego z: 28 lipca 2021., I NSNc 179/20; 2 czerwca 2021 r., I NSNc 178/20; 25 listopada 2020 r., I NSNc 57/20; 28 października 2020 r., I NSNc 22/20).

Wobec powyższego należy uznać, że uchylenie zaskarżonego nakazu zapłaty jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej.

Kierując się tym ustaleniem, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 91 § 1 u.SN, uchylił zaskarżony nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym wydany przez Sąd Okręgowy w Legnicy i przekazał temu sądowi sprawę do ponownego rozpoznania, który przy ponownym rozpoznaniu sprawy uwzględni charakter, w jakim występuje pozwana (konsument) zgodnie z posiadanymi dokumentami i przysługującą jej ochronę.

O wzajemnym zniesieniu kosztów postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 398¹⁸ k.p.c. w zw. z art. 95 pkt 1 u.SN.

1.n

[a.1]